

ניצול הזמן

מאת : עזרא מרום

בפרשתנו נאמר: "ואברהם זקן בא בימים וד' ברך את אברהם בכל" (כ"ד, 1). על פסוק זה אומרים חז"ל בא בימים = בא בכל ימיו, דהיינו חייו מנוצלים עד תום לצורך עבודת ד' ומעשים טובים. במאמר זה נעסוק בקצרה בנושא ניצול הזמן כפי שמשתקף במדרשי חז"ל ובמעשי חכמים.

א. מקורות בחז"ל ובמדרש

1. במדרש רבה כתוב: "אמר רב אחא יש לך אדם שהוא בזיקנה ואינו בימים, בימים ואינו בזיקנה אבל אצל אברהם זיקנה כנגד ימים וימים כנגד זיקנה".
2. במסכת ברכות דף מ מסופר בתוספות שרבי מנחם היה מקפיד להביא מלח על השולחן כדי להגן על הסועדים. מיקטרוגו של השטן על כך שהם מבזבזים את זמנם ללא דברי תורה במשך זמן ההמתנה בין נטילת ידיים וברכת המוציא. במצב זה השטן מקטרג בבחינה: "ויחננו ברפידים ויבוא עמלק" כשמרפים מדברי תורה (רפידים = רפו ידיהם) יש לעמלק שליטה וכח לקטרג! ולכן דרושה כאן הגנה ע"י ברית המלח.
3. אפשר ורצוי לנצל את הזמן גם בשעה שעוסקים בדברים החומריים ובכל מצב כפי שמתבטא מהפסוק שבקריאת שמע "ודברת בם, בשבתך בביתך ולכתך בדרך ובשכרך ובקומך".
4. בפרשת תולדות מסופר על הולדת התאומים יעקב ועשו ונאמר שם "ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול ותלבש את יעקב בנה הקטן". בזמן אותו מעשה אותם התאומים היו בני 63 אם נשאל בני כמה הם ישיבו לנו שהם בני אותו גיל מפני שהם תאומים. אפילו אם אחד מהם נולד למשל רבע שעה לפני אחיו, אין משמעות להפרש של רבע שעה בהיותם בני 63. ובכל זאת התורה קוראת לעשו "הגדול" וליעקב "הקטן". ללמדנו: שגם זמן קצר של דקות ספורות חשוב.
5. בתורה אנו מוצאים את הביטויים אריכות ימים וריבוי ימים. לגבי כיבוד אב ואם נאמר: "כבד את אביך ואת אמך למען יאריך ימך". וספר דברים כ"א נאמר: "למען ירבו ימיכם וימי בניכם". אריכות ימים מתבטאת באיכות ניצול הימים ואילו ריבוי מבטא גידול בכמות. ואכן מצינו הרבה מגדולי ישראל כמו הארי הקדוש, האור החיים הקדוש, רבי נחמן מברסלב ועוד רבים שנסלקו בגילאים צעירים, ובחיייהם הקצרים יחסית הספיקו הרבה מאד והשפיעו על כל הדורות שאחריהם.
6. בגמרא יומא ע"א מוזכר הפסוק: "כי אורך ימים ושנות חיים יוסיפו לך" (משלי ג, 2). שואלת הגמרא וכי יש שנים של חיים ויש שנים שאינן של חיים? אמר רבי אלעזר אילו שנותיו של אדם שמתהפכות עליו מרעה לטובה. כאשר לא מכניסים בזמן תוכן חיובי אזי אילו לא נחשבות לשנות חיים.

ב. מעשי חכמים

1. מספרים על הרב דוד ממיץ שהיה רגיל להשרות לחם במים במשך כל הלילה כדי לאכול אותו כדי שיוכל לאכול אותו למחרת ללא ברכת המוציא לפניו ובלי ברכת המזון אחריו משום שאיבדו צורת לחם. באופן זה הוא חסך את זמן הברכות הנ"ל. במקום ברכת המוציא שיש בה 10 מילים הוא בירך ברכת בורא מיני מזונות שיש בה 9 מילים. כל זאת הוא עשה כדי לחסוך בזמן הדרוש לאמירת מילה אחת! במקום ברכת המזון הוא בירך "על המחיה" בכך חסך עוד 3 דקות!.
2. מסופר על הצדיק רבי סלמאן מוצפי זיע"א שתמיד היה נזהר שלא יצלמוהו. בהזמנות אחת כשנשאל על כך הוא אמר למקורביו שהסיבה העיקרית להתהגותו איננה רק בגלל האיסור של "לא תעשה לך פסל וכל תמונה" אלא מהטעם של ניצול הזמן שהרי כשאדם מצטלם מצטבר לו אוסף של תמונות באלבום והוא יושב ומסתכל בתמונות ומאבד זמן יקר של כחצי שעה ונמצא מבזבז זמנו ומבטל לימוד תורה פעם אחרת שאלו אותו מדוע הוא הולך עם נעליים ללא שרוכים. תשובתו המפתיעה היתה כדי לחסוך זמן של קשירת השרוכים והתרתם.
3. כשחלה ראש הישיבה רבי נפתלי טרופ והיה במצב אנוש יצאו בחורי הישיבה להתפלל להחלמתו ולעשות מגבית סימלית ל"תרומת חיים" באופן שכל אחד מהם מודיע על נכונותו לתרום פרק זמן מחייו לזכות ראש הישיבה. נכנס אחד מהתלמידים לבקש "תרומת זמן" כזאת מהחפץ חיים. לאחר מחשבה ארוכה אמר החפץ חיים שהוא מוכן לתרום דקה אחת בלבד. והוא אמר למקורביו: בדקה אחת אפשר לדבר 200 מילים של דברי תורה. יודעים אתם מה ערכה של דקה אחת!

אסיים במימרה מעניינת בנושא ניצול הזמן: רצונך לדעת ערכה של שנה אחת, שאל תלמיד שנשאר כיתה. רצונך לדעת ערכו של חודש אחד שאל אישה שילדה פג. רצונך לדעת ערכו של שבוע אחד שאל עורך שבועון. רצונך לדעת ערכה של שעה אחת- יש הקונה עולמו בשעה אחת. רצונך לדעת ערכה של דקה אחת שאל את מי שאיחר את הרכבת. רצונך לדעת ערכה של שניה אחת שאל שחקן כדורסל! (במשחק זה כל שניה קובעת!). האבן עזרא אומר על כך: העבר אין, העתיד מניין וההווה עדיין!. באנגלית נקרא זמן הווה present שפרושו מתנה. הקב"ה נתן לנו במתנה את החיים ואת הזמן כדי שנצל אותו למעשים טובים ולמצוא חן וחסד בעיני אלוקים ואדם.